

Nr 203.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff; given Stockholms slott den 14 mars 1921.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff.

GUSTAF.

Birger Ekeberg.

Förslag

till

LAG

om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 24 mars 1916
angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff.

Härigenom förordnas, att 5 och 6 §§ i lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

Fånge, som — — — — — tillfälligtvis påkallas.
Sedan fånge, som vid straffets början ej fyllt tjugu år, avtjänat fyra månader av strafftiden, samt annan fånge av strafftiden avtjänat ett år, må, där med hänsyn till fångens vård, arbete eller behandling så finnes lämpligt, cellen under arbetstid hållas öppen ävensom åt sådan fånge anförtros att inom straffanstalten uträtta ärenden, vilka sammanhånga med hans arbete, eller att utföra arbete gemensamt med andra fångar.

Genom noggrann tillsyn och på annat lämpligt sätt skall förebyggas, att fången träder i förbindelse med andra fångar i vidare mån än som påkallas av arbete, fången har att utföra. Därjämte skola — — — — — andra fångar.

6 §.

Straff i — — — — — möjligt förebyggas. Under sovtid skall fånge, som undergår straff i gemensamhet, städe hållas avstängd från andra fångar; dock må undantag härutinnan äga rum vid sådan med odlingsföretag förenad anstalt, som är anordnad för särskilt pålitliga fångar.

Har fånge — — — — — arbete utomhus.

Fånge, som — — — — — därvid förhindras.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 25 februari 1921.*

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL,
statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST,
HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Ekeberg anmälde fängvårdsstyrelsens underdåniga skrivelse den 11 januari 1921 om vissa ändringar i lagen den 24 mars 1916 (nr 90) angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff, uti vilken styrelsen anfört:

Under den tid, som förflutit sedan nyssnämnda lag börjat tillämpas eller från och med år 1917, hade dess bestämmelser visat sig möjliggöra en utveckling av fängvården i önskad riktning av en mer individuell behandling av fångarna. Sålunda hade hänsyn kunnat i vidgad mån tagas ej blott till deras kroppsliga och andliga hälsas krav utan också till ett ändamålsenligt användande av deras arbetskrafter. I sistnämnda hänseende hade möjliggjorts att sysselsätta fångar i jordbruks- och andra odlingsföretag, jämväl med avbrytande av den i regel föreskrivna celltiden, omfattande för den, som vid straffets början fyllt 20 år, hela strafftiden, där denna icke överstege tre år, och där strafftiden vore längre, de tre första åren, samt för den, som vid strafftidens början icke fyllt 20 år, hela strafftiden, där denna icke överstege ett år, och, där strafftiden vore längre, det första året. Fångens uttagande ur cellen före den sålunda bestämda tidens utgång kunde, enligt verkställighetslagen, äga rum av hälsoskäl, ävensom då av annat skäl straff i enrum funnes för fången uppenbarligen olämpligt (8 §). Dessutom kunde fången efter ett år, om han

vid straffets början fyllt 20 år, och efter fyra månader, om han då varit yngre, tilldelas den förmånen, att cellen under arbetstiden hålles öppen samt att han finge inom straffanstalten uträtta ärenden, vilka sammanhänge med hans arbete (5 §).

Sistnämnda bestämmelse hade skapat ett mellantillstånd mellan det strängt upprätthållna cellstraffet och straffet i gemensamhet, ett mellantillstånd, som ytterligare kännetecknades därav att fången efter ovan angivna tid icke behövde under kyrko- och skolbesök, gymnastik och promenad genom yttre anordningar isoleras från andra fångar.

Erfarenheten hade under den nya lagens tillämpning ådagalagt, huru- som i många fall vore önskvärt att för ömförmälta mellanklass något vidga den redan medgivna friheten. Då lagen i 5 §, andra stycket, tillstodde, att fången i denna klass finge inom straffanstalten uträtta ärenden, vilka sammanhänge med hans arbete, låge detta helt nära ett medgivande, att han ock finge utföra arbete tillsammans med andra fångar, om sådant vore för arbetet lämpligt. Han skulle fortfarande tillbringa sin fritid i cellen och häri- genom skiljas från den vanlige gemensamhetsfången, i fråga om vilken dessutom för samvaron med andra fångar endast gälde den inskränk- ningen, att genom fångarnas fördelning i grupper eller på annat sätt straffet skulle så anordnas, att fara för skadlig inverkan fångarna emellan såvitt möjligt förebyggdes. För den cellfånge, som tillätes arbeta i ge- mensamhet, borde tillika gälla den i 5 § givna föreskriften, att genom noggrann tillsyn och på annat lämpligt sätt skulle förebyggas, att fången trädde i förbindelse med andra fångar. En viss modifiering av denna föreskrift vore dock erforderlig för att göra den fullt tillämplig i före- liggande fall. Detta syntes lämpligen kunna ske genom inskjutande exempelvis av ordet »olovlig» framför ordet förbindelse. Det syntes näm- ligen varken böra eller kunna förhindras, att fången i det gemensamma arbetet angående detta i bevakningens närvaro uttalade anvisningar till eller mottoge sådana av annan fånge.

Genom att för ifrågavarande mellanklass medgiva arbete tillsammans med andra fångar skulle tillgodoses ett allt mera framträdande behov av tillräcklig arbetskraft, användbar vid jordbruk och industri i större mått. Nödvändigheten att för dylika vid fångvärdens inrättade arbetsgrenar samt för där pågående byggnadsföretag tillhandahålla dugliga fångar hade under senare åren föranlett en måhända allt för fri tolkning av lagen, så att fångelseföreståndarna på grund av lagens 8 § i gemensamhetsarbete uttagit cellfångar, om vilka det endast med tvekan kunnat anses, att deras hälsa

påfordrade det eller att cellvistelsen vore för dem uppenbarligen olämplig. Det syntes ur alla synpunkter bättre, att lagen vunne en ändring, som medgäve behovets tillgodoseende utan lagens allt för fria tolkning.

Det hade av styrelsen ifrågasatts, huruvida det behov, som nu framhållits, icke helst borde tillgodoses på det sätt, att i allmänhet cellstraffet till tiden inskränktes under vad nu vore bestämt, så att de i lagen angivna begränsningar nedsattes exempelvis till halva tiden, det vill säga att för fångar, som vid straffets början fyllt 20 år, celltiden bleve begränsad till aderton månader. För att härom utröna åsikten bland fångelsernas direktörer, prästmän och läkare hade styrelsen inhämtat deras yttrande i frågan.

Sedan dessa yttranden inkommit, hade styrelsen av dem funnit, att av direktörerna halva antalet tillstyrkte, men de övriga avstyrkte nedsättning av celltiden samt att av prästmän och läkare flertalet ställde sig avvisande.

Det finge medgivas, att bibehållandet av den nuvarande celltiden såsom regel medförde den väsentliga fördelen att icke fångar av opålitlig läggning och för gemensamhetsarbete olämpliga måste på grund av lagens föreskrift uttagas ur cellen till samvaro med andra ej blott under arbetet utan även under fritid. Genom den av styrelsen i andra stycket av § 5 föreslagna lagbestämmelsen skulle detta förekommas, på samma gång som medgivandet av arbete i gemensamhet kunde göras beroende av fångens välförhållande samt anordningen sålunda tjäna såsom en kraftig uppmuntran till gott uppförande. Om celltiden i lagen nedsattes, komme utskrivningen ur cellen att ske helt mekaniskt utan prövning av fångens förutsättningar för den större friheten, under det att styrelsens förslag måste föranleda ett noggrant övervägande och tvingade tjänstemännen att med ökad uppmärksamhet söka vinna insikt om fångens karaktär. Möjligen kunde denna fria prövning orsaka någon ojämnhet vid jämförelse de olika fångelserna emellan; men det torde tillkomma styrelsen att härutinnan söka åstadkomma överensstämmelse i tillämpningen.

Då det av professorn Johan C. W. Thyrén utarbetade förslaget till ny allmän del av strafflagen utginge från ett treårigt cellstraff, torde ock häri ligga ett skäl att icke för närvarande rubba på den i nuvarande lag i enlighet härmed bestämda celltiden. Såvitt styrelsen hade sig bekant, hade denna tid bibehållits av den kommission, som vore sysselsatt med förslagets reviderande.

Även i en annan del, än nu berörts, ansåge styrelsen önskvärt, att

ett tillägg gjordes till verkställighetslagen, också detta tillägg bidragande till ökad klassindelning av fångarna samt främjande av ett progressivt fängelsesystem.

Vid den enligt Eders Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut upprättade fängkolonien å Singeshult vore det nu befintliga logementet så inrättat, att fångarna låge några tillsammans i varje rum, en anordning, som de lokala förhållandena nödvändiggjort och som ej utan stora kostnader kunde undvikas vid en anstalt som denna, där byggnaderna vore avsedda att framdeles kunna användas såsom boningshus å mindre lantgårdar. Någon olägenhet av fångarnas sammanboende nattetid hade vid anstalten icke visat sig. Endast de mest pålitliga fångarna medgäves nämligen förmånen att vistas vid denna anstalt, där största möjliga frihet tilldelades fångarna.

För att bringa lagen i överensstämmelse med den sålunda efter lagens tillkomst nyinrättade formen för avtjänande av frihetsstraff vid en jordbruks- och skogsplanteringsfarm utan fast fängelse på platsen torde lämpligen böra göras ett tillägg till verkställighetslagens 6 §, första stycket, sista punkten, vilken föreskriver, att under sovtid skall fånge, som undergår straff i gemensamhet, städse hållas avstängd från andra fångar.

Från denna regel medgäve lagen allenast, jämlikt 12 §, undantag för det fall, att men för fånges andliga eller kroppsliga hälsa skulle inträda eller uppenbarligen kunna befaras genom tillämpning av bestämmelsen, för vilket fall nödig jämkning däri finge ske. Det vore sålunda tillåtet att vid fånges sjukdomsfall låta annan fånge vistas inne hos honom i hans cell även under sovtiden för att över honom hava tillsyn etc.

Det önskade tillägget syntes böra innehålla, att från den omförmälta bestämmelsen om gemensamhetsfånges enrumsvistelse under sovtid undantag finge göras vid sådan med odlingsföretag förenad anstalt, som vore anordnad för särskilt pålitliga fångar.

På grund av det anförda har styrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen att antaga de av styrelsen önskade ändringarna i den ifrågavarande lagen.

Föredraganden anförde, att då han funnit vad fångvårdsstyrelsen andragit innefatta fullgoda skäl för den ifrågasatta lagändringen, han låtit inom justitiedepartementet upprätta ett förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff, upptagande de av styrelsen föreslagna bestämmelserna. Härvid hade emellertid det av styrelsen till införande i 5 § tredje stycket föreslagna ordet »olovlig» såsom till sin innebörd alltför obestämt

ersatts med orden »i vidare mån än som påkallas av arbete, fången har att utföra».

Föredraganden uppläste härefter det ifrågavarande lagförslaget, som var av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar¹, samt hemställde, att lagrådets yttrande över förslaget måtte, för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamål, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.

¹ Denna bilaga, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd fredagen den
11 mars 1921.

Närvarande:

Justitierådet BERGLÖF, regeringsrådet ERNBERG, justitieråden MOLIN, APPELBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 25 februari 1921, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av förordnade revisionssekreteraren Styrbjörn Dahlqvist.

Detsamma föranledde inom lagrådet ej annan anmärkning, än att vid 5 § regeringsrådet *Ernberg* och justitierådet *Appelberg* yttrade:

Mot den föreslagna ändringen av 5 § måste man ställa sig i viss mån betänksam. Betydelsen av densamma är ingalunda ringa; och dess genomförande skulle i avsevärd mån bidra att minska skillnaden mellan cellstraff och gemensamhetsstraff. Med hänsyn härtill hade varit önskligt, att utredning åstadkommits om vilken betydelse och verkan den föreslagna åtgärden i praktiken kunde antagas få.

Den utredning, som av fängvårdsstyrelsen införskaffats från fängelsernas direktörer, prästmän och läkare och av styrelsen i ärendet åberopats, har avsett frågan om cellstraffets inskränkande i tiden och vissa i samband därmed stående frågor men icke direkt berört den nu föreliggande.

Den omständigheten, att i berörda yttranden rakt motsatta meningar gjorts gällande — i det att en del fängvårdsmän bestämt uttalat, att tiden

för cellstraffet icke kunde utan våda inskränkas, under det att andra lika bestämt ansett en nedsättning av denna tid vara i hög grad påkallad — tyder i viss mån på, att en slutlig lösning av spørsmålet om lämpligheten av att i större eller mindre utsträckning använda cellstraffet icke kan vinnas enbart genom fixerande av ett bestämt tidsmått. Förslaget gör ej heller ändring i själva tiden för cellstraffet; det fullföljer den väg, på vilken man vid förevarande lags tillkomst slog in, nämligen att vidtaga modifikationer i sättet för cellstraffets tillämpning. Mot den ståndpunkt, förslaget härutinnan intagit, synas vägande invändningar knappast kunna göras vare sig från anhängarna av det längre eller anhängarna av det kortare cellstraffet. Den av de förra framhållna faran för att den moraliska förbättring, som en fånge under celltiden undergått, skall efter en kort tids vistelse i gemensamhetsfängelset försvinna, torde icke med tillnärmelsevis samma styrka göra sig gällande vid tillämpning av en anordning sådan som den nu föreslagna, vilken är ämnad att komma till användning efter bedömning i varje särskilt fall och endast avser gemensamhet under det av fångvårdspersonalen övervakade arbetet, helst det bör vara möjligt att därvid avsevärt förhindra skadlig inverkan fångarna emellan genom att uppdelas i lämpliga grupper. Och å andra sidan är uppenbart, att den förslöande och i övrigt skadliga verkan, som det långa cellstraffet måhända ej sällan har, i hög grad måste förringas, om fången tillåtes utföra arbete gemensamt med andra. I några av de omförmälda yttrandena har också den nu berörda anordningen ifrågasatts och delvis samma synpunkter, som här framhållits, gjorts gällande.

I fångvårdsstyrelsens i ärendet gjorda framställning har såsom ett motiv för den ifrågavarande lagändringen anförts, bland annat, att genom den föreslagna anordningen även ett alltmera framträdande behov att i större utsträckning använda fångar inom vissa vid fångvården inrättade arbetsgrenar (jordbruk och industri) ävensom vid fångvårdsanstalterna förekommande byggnadsföretag skulle kunna tillgodoses. Att emellertid de föreslagna bestämmelserna icke få erhålla tillämpning i annan mån än där sådant finnes förestavat av hänsyn till själva fångvården, är givet.

Under förutsättning härav och då med en omsorgsfull tillämpning i övrigt berörda bestämmelser torde kunna antagas verka övervägande gagneligt, synes förslaget i nu ifrågavarande del kunna tillstyrkas.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
måndagen den 14 mars 1921.*

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL,
statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST,
HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Ekeberg anmälde lagrådets
den 11 i denna månad avgivna utlåtande över det den 25 februari 1921
till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i
lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och
fängelsestraff.

Efter att hava redogjort för innehållet i lagrådets yttrande förklarade
föredraganden, att han förutsatte, att de föreslagna bestämmelserna icke
skulle erhålla tillämpning i annan mån än där sådant funnes förestavat av
hänsyn till själva fångvården, samt hemställde, att förslaget måtte, jämlikt
§ 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gösta Stenlund.